

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacrae Theologiae Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiae Ad Mentem Scoti Cursus Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

3. Vtrum scientia actualis possit esse simul cum opinione & fide de eodem
obiecto in eodem intellectu.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

respondisse, quia res bene proponebatur ipsi, & determinabatur intellectus eius à rebus sic propositis ad veras cognitiones, non quia antea illa sciuit.

Ad secundam confirmationem respondeo, non esse credendum Pythagoræ, qui studio propria sententia defendendæ splendide poterat mentiri, nec habet ullam verisimilitudinem, quod ille solus recordaretur talium rerum. Quod si etiam experientia illius esset credenda, tamen non inde inferitur, quod quidquid ipse, aut nos cognoscimus, antea illud cognouerimus, & de nouo solum recordemur illius: unde experientia illa, quamuis esset vera, non esset ad rem.

QVÆSTIO II.

De obiecto scientiæ.

Non quero iā de obiecto adæquato scientiæ vllius totalis cōprehendētis plures scientiās partiales, sed potius de obiecto cuiuslibet scientiæ particularis: nec etiā quero de scientiæ particularis obiecto cōplexo, hoc est, de propositione obiectiua, ad quā terminatur scientia, seu quæ cognoscitur per illā: sed de obiecto incompleto, quod est subiectū talis propositionis. Capiō autē scientiā hic, non in illo rigore, in quo cōprehendit solummodo cognitiones rerū per causas, sed quatenus extendit se ad cognitionē discursiuā, certā & euidentē, quæ cognoscitur aliqua propositio propter connexionem veritatis ipsius cum veritatibus aliarū propositionum, siue in illis aliis propositionibus proponatur causa istius veritatis, siue effectus, siue quacumq; demū alia ratio.

CONCLUSIO I.

De quo possit haberi scientia certa.

11. *De quacumque re, cui necessario conuenit aliquod prædicatum, cuius connexio cum illa re euidenter cognosci potest per alias duas propositiones euidenter cognitās, potest haberi scientia in acceptione iam dicta.* Hæc patet ex natura ipsius scientiæ, quæ in illa acceptione non est aliud, quam cognitio discursiua certa & euidenter habita ex euidentia aliarum propositionū, cum quarum veritate veritas istius rei scitæ habet euidentem connexionē; sed cognitio qua cognosceretur de quacumq; re huiusmodi prædicatū necessario ipsi cōueniens ex vi taliū propositionum esset huiusmodi: ergo esset scientia, ergo de quacumq; tali potest haberi scientia in hac acceptione.

De ente rationis potest haberi scientia.

12. *Hinc habetur primò*, quod de entibus rationis possit dari scientia, quia habent huiusmodi prædicata conuenientia ipsis; & sane qui dicunt instrumenta logica, vt syllogismum vt sic, definitionē, demonstrationem, &c. formaliter constitui per entia rationis, & ea, vt sic formaliter constituta, esse obiecta Logicæ, debent id cōcedere, vel negare Logicæ esse scientiā; & qui negant Logicam per se agere de entibus rationis, concedunt tamē posse intellectum fabricare entia rationis in obiectis Logicæ, quæ quidem entia ficta rationis habeāt diuersā naturā pro diuersitate fundamenti, & termini, aut muneris ipsis ab intellectu attributi, similiter debent concedere quod vniū ens rationis ex ipsis possit cognosci esse diuersæ rationis fictæ ab alio ente rationis, & habere etiam diuersam proprietatem fictā à proprietate alterius, & quod illa diuersa proprietates fictæ ipsius possemus demonstrare probati de ipso per suam descriptionem aut definitionem.

Dices: scientia proprie dicta solum potest esse de re seu ente simpliciter: ergo nequit esse de ente rationis.

Confirmatur, quia scientia proprie dicta nequit esse nisi de re, quæ potest definiri: sed ens rationis nequit definiri: ergo.

Respondeo, negando antecedens replicā, & minorem confirmationis. Quod si quis tamen velit scientiā rigorosissimam esse illam, quæ habetur de re aliqua aut ente simpliciter, & solam talē rem posse proprie & rigorose definiri, dicat consequenter ens rationis non posse definiri definitione rigorosa, nec scientiā rigorosam de eo haberi posse, nec hoc est contra resolutionem iam datā neq; enim loquimur de scientia aut definitione in tali rigore, sed de scientia, prout dicitur notitiā certā, & euidentem discursiuā, & de definitione prout dicitur orationem explicatiuā naturæ rei, siue realis, siue rationis

13. *sequitur secundò* de singularibus posse dari scientiam, nam potest discursiue de quocumque indiuiduo humano cognosci certo & euidenter per discursum à priori quod sit risibilis ex eo, quod sit rationalis; à posteriori quod sit rationalis ex eo quod sit risibilis; & potest cognosci de ipso quod non sit multiplicabilis in plura indiuidua, de quibus prædicatur in quid.

Dices: secundum Philosophum. 1. *Poster. tex. 181. & 7. Met. tex. 53. & aliis locis*: scientia habetur tantum de vniuersalibus, nec datur de singularibus.

Respondeo Philosophum & alios auctores sic loquentes, quibus tribuenda est autoritas, explicandos sic, vt sensus sit, quod scientia illa, quibus cognoscuntur de rebus proprietates consequentes essentias earum, non habeantur per se primo de singularibus, quatenus singularia sunt, sed per se primo de ipsa natura vniuersali in singularibus inclusa, & secundario tantum de singularibus: verbi gratia scientia qua cognoscitur, quod Petrus sit risibilis non habetur per se primo de Petro quatenus Petrus est, sed de natura humana: & secundario tantū habetur de Petro, ex eo scilicet quod includat naturā humanam. Itaque in hoc sensu non habetur scientia de singularibus, secundū Philosophū, & veritatē. *Rursus* non habetur aliqua scientia de vilo singulari, per quam cognosci possit determinatum aliquod singulare, vt distinguitur ab omni alio singulari: non obstat enim quacumque cognitione, quam habemus pro hoc statu de Petro, posset nobis aliquod aliud indiuiduum sic proponi, vt non possemus ipsum discernere à Petro, & sic vt possemus dubitare, an esset Petrus, nec ne. In hoc etiam sensu potest dici, quod de singularibus non habeatur scientia, aut notitiā aliqua certa.

14. *Sequitur tertio*, quod de ente per accidens possit dari scientia, quia reuera potest aliquis certo cognoscere de pariete albo, quod non habeat aliquā per se vnam proprietatem, & quod sit distincta rationis ab ente per se, & potest cognosci ex defectu proprietatis vnius per se de ipso, quod non sit vnum per se in essentia per discursum à posteriori, & ex defectu essentiae vnius per se potest cognosci à priori de ipso, quod non habeat proprietatem per se vnam, & potest de aggregato ex lapidibus, & lignis tali modo cōpositis, seu cōiunctis inter se cognosci certo quod sit habilis ad habitationē commodam, aut inhabilis, & sic multæ proprietates demonstrantur in scientia Arithmetica de numero, in Musica de numero sonoro, in Perspectiua de linea visuali, in Politica de republica: quam etiā sententiam docet expresse *Auerſa q. 24. sect. 4.* qui plures alios citat pro se.

Dices: Aristoteles 6. *Met. c. 2. & lib. 11. c. 9.* negat de ente per accidens dari vllam scientiam, quam etiam doctrinam amplectitur *Scotus* variis locis. Et confirmari potest ex eo quod tale ens nequeat definiri, scientia autem haberi nequit, nisi de re definibili.

Respondeo Philosophum & Doctorem loqui de scientia in magis rigorosa acceptione, quam hic de ea agimus, quatenus scilicet sumitur pro cognitione, qua aut cognoscitur aliqua proprietas per se vna de aliquo per definitionem rigorosam, quæ est vnius per se solummodo; aut per proprietatem per se vnam cognoscitur definitio per se vna alicuius rei. Et per hoc patet ad confirmationem; scientia enim in hac rigorosa acceptione non habetur nisi de re rigorose definibili, qualis est res vna per se; bene tamen potest scientia in largiori acceptione haberi de rebus aliis.

QVÆSTIO III.

Utrum scientia actualis possit esse simul cum opinione & fide de eodem obiecto in eodem intellectu.

15. **N**on est dubium, quin de eodē obiecto materiali, seu de eadem propositione obiectiua possit vnus intellectus habere scientiā, & alius opinionē, & alius fidem; nec etiā dubium est, quin idem intellectus (modo simul habere possit plures actus iudicarios diuersarum propositionum) possit habere fidē de vno obiecto, vt de futuritione Antichristi, opinionē de altero,

ut de rotunditate terræ, & scientiam de alio, ut de risibilitate hominis. Dixi autem notanter, modo simul, habere possit plures actus indicatiuos, quia si non potest, certum est quod non possit habere simul opinionem & fidem, & scientiam, etiam de diuersis obiectis, sed impossibilitas hæc non oritur, quantum est ex hoc capite, ex eo quod illi actus habeant aliquam incompatibilitatem inter se, sed ex limitatione intellectus, qui nequit attendere pluribus obiectis per iudicia distincta; unde quantum ad hoc æque non poterit habere simul duas opiniones aut duas scientias totales de diuersis obiectis, ac opinionem & scientiam, nec denique ex eadem hypothese potest dubitari, quin idem intellectus possit de eodem obiecto imcomplexo habere simul fidem & opinionem in ordine ad diuersa prædicata, nihil enim impedit, quominus de homine possit quis scire, quod esset risibilis & credere quod esset bonus, & opinari quod esset amicus.

Difficultas ergo hic examinanda propriissime consistit in hoc, an ex suppositione quod intellectus possit habere plures actus simul, & iudicare simul plures propositiones aut eandem propositionem secundum diuersam motum, sit talis incompatibilitas inter fidem actualem, opinionem, & scientiam respectu eiusdem intellectus & obiecti terminatiui complexi, ut intellectus idem nequeat simul scire, credere, & opinari eandem propositionem obiecti uam esse veram, v. g. hominem esse risibilem.

16. *Prima sententia* est, quod non possit habere idem intellectus scientiam, opinionem, & fidem, nec actualem, nec habitualemente de eadem propositione obiectiua. ita *Caiet. 1. Poster. c. 26. Scot. q. 8. a. 2. Tolet: Louanienses, Complutenses*, & alij, quam etiam sententiam tribuit. *Auerſa q. 29. sect. 4. nostro Scot. in 3. dist. 24.*

Secunda sententia extreme opposita asserit scientiam, fidem, & opinionem tam actualem, quam habitualemente posse simul esse de eadem propositione in eodem intellectu. Hanc tenet *Alensis 3. par. q. 79. Antisiodor. lib. 3. tract. 3. q. 4. Bonau. 3. dist. 24.* & plures alij citati ab *Auerſa supra*, qui eam putat esse expresse sententiam *D. Thoma 1. 2. q. 69. art. 3. & 3. par. 1. q. 9.* quantum ad opinionem & scientiam, licet primam tenere videatur de fide & scientia.

Tertia sententia tenet fidem, scientiam, & opinionem actualem non posse esse simul, bene tamen habitualemente. Sic *Fonseca 6. met. c. 1. q. 1. Conimbric. Ruin. Vallius, Di. dact. à Iesu & plures alij hic.*

Quarta sententia est plures actus non posse esse simul in eodem intellectu de eadem propositione, quorum vnus sit Fides, alter Opinio, alter Scientia, iuxta tertiam sententiam; bene tamen eundem actum posse esse circa eandem propositionem ex diuersis medijs, demonstrationis scilicet, & opinatio, qui propterea actus, ut respicit vnū medium possit habere rationem scientiæ, & ut respicit alium rationem opinionis, Hanc tenet *Durandus q. 1. Prologi. Fonseca 6. met. cap. 1. sect. 1. Conimbric. Tolet. hic & alij.*

Quinta sententia est, diuersos actus scientiæ, opinionis & fidei, & etiam vnicum actum ob motiua diuersa opinionis, fidei & scientiæ posse haberi de eodem obiecto. Ita *Arriaga disp. 6. subsect. 3.*

Sexta sententia considerat opinionem, prout talis dicitur, quæ non habet pro obiecto propositionem necessariam, sed contingentem, & talem negat posse esse cum scientia eiusdem propositionis; de quo nemo dubitare potest: sed incompatibilitas non oritur ex ratione formali opinionis, & fidei, quasi ideo non possit haberi fides, quia habetur opinio, sed ex ratione ipsiusmet propositionis obiectiua, quæ quia contingens est, nequit sciri proprie loquendo. Unde nec in diuersis intellectibus, nec in eodem successive potest dari scientia, & opinio de propositione tali. Secundo considerat opinionem, prout habet annexam actualem formidinem, & sic negat eam posse haberi simul cum scientia in eodem intellectu. Tercio considerat eam, prout est assensus probabilis absque tali formidine actualiter annexa, & sic concedit opinionem & scientiam actualem posse esse simul de potentia abso-

facto nequeant connaturaliter esse simul. Hanc tenet *Auerſa supra*, & iuxta eam explicari, & conciliari possent aliquæ ex prædictis sententijs.

Quia est fides.

17. Ut resoluat hæc difficultas, oportet primò declarare aliquam ueritatem fidei, & opinionis, supponendo ex antedictis quid sit scientia.

Itaque *fides humana* (de qua potissimum hic agimus, relicta consideratione fidei diuinæ pro Theologia) si loquamur de actuali, est actus, quo assentimur alicui propositioni ex eo, quod aliqua creatura dixerit nobis illam esse veram; *fides autem habitualis* est habitus, quo faciliatur ad talem actum habendum. Dixi autem, *alicui creaturae*, & non alicui homini, ut comprehenderetur etiam fides, quam quis haberet Angelo, aut animæ separatae; nam licet secundum etymologiam nominis fides humana sit illa, quæ præstat homini, tamen ex communi Doctorum usu, capitur pro omni illa fide, quæ non exhibetur Deo, & consequenter, ut sic, comprehendit fidem omnem, quæ credimus tam hominibus quam Angelis, ac animabus separatis, & cuiusque demum creaturæ rationali potenti concipere res, & significare suos conceptus.

18. *Hinc patet primò*, fidem spectare ad intellectum, ad quem spectat omnis assensus aut dissensus; quod tamen non ita intelligendum est, quasi non concurrat etiam ad eam aliquo modo voluntas, existimo enim, non nisi uolentem credere, & propterea dependere eam aliquo modo à voluntate; id quod patet tum experientia, tum ex eo quod fides diuinæ, & opinio habent talem dependentiam, de quibus, & de fide humana est eadem ratio quantum ad hoc.

Patet secundo, omnem assensum fidei humanæ habere solummodo pro motiuo auctoritatem humanam esse obsecrum, in euidentem, ac etiam incertum, Et quidem obscurus, & in euidentem, quia neque propositio credita determinat intellectum ex vi terminorum ad assensum, neque motiuum, quod est auctoritas aut reuelatio humana, siue proponatur clare, siue obscure, habet talem connexionem cum propositione illa, quin non obstante existentia istius motiui, posset propositio illa esse aliter, quæ creditur cuius ratio est, quod omnis creatura est ex se fallibilis auctoritatis, tum quia potest decipi in rerum cognitione, tum quia potest decipere, & consequenter non obstante quod quæcumque creatura dicat aliquid esse tale, posset intellectus dubitare de veritate eius, & posset etiam discredere: quæ etiam est ratio, cur omnis talis actus sit incertus ex vi motiui: quotiescumque enim motiuum assensus non habet talem connexionem cum propositione, circa quam assensus versatur, quin non obstante existentia motiui, propositio illa possit aliter se habere, & assensus possit esse falsus, talis assensus est incertus, & de eo dubitari potest.

19. Et hinc ulterius fit, ut omnis actus fidei humanæ possit esse cum formidine de opposito; quia si intellectus reflectat supra non necessariam connexionem motiui cum veritate assensus, poterit habere hunc actum in intellectu; quod possit fieri ut iste actus non sit verus; & in hoc consistit formido se tenens ex parte intellectus: & si uoluntati displiceret quod non esset verus ille actus, apprehendendo falsitatem actus, tanquam malum quid, potest de eo timere sicut & de alijs malis, & in hoc consistit formido se tenens ex parte uoluntatis. Dixi autem quod omnis actus fidei possit esse cum formidine, non autem quod debeat esse semper cum formidine actualiter, quia experientia constat sepe nos credere hominibus absque ulla actuali formidine, siue ex parte intellectus, siue ex parte uoluntatis; cuius etiā ratio est, quod utraq; formido proueniat ex eo quod intellectus consideret actum non esse necessariam connexionem motiui, v. g. reuelationis cum reuelata, quæ creditur; non est autem necesse ut, quoties credit, consideret hoc, & consequenter non est necessariū ut actu formidet siue ex parte intellectus, siue ex parte uoluntatis. Vltimè ut formidet ex parte uoluntatis, deberet apprehendere falsitatem actus per modum mali;

non est autē necessarium, ut eam semper sic apprehendat, & consequenter non est necessarium, ut semper habeat formidinem se tenentem ex parte voluntatis, etiam quando haberet formidinem illam ex parte intellectus.

Quid sit Opinio.

20. **O**pinio prout distinguitur à cognitione certa, & fide (sic autē de ea hic agimus) est cognitio iudicativa incerta alicuius propositionis, habēs aliud motuum, quam revelationem, aut autoritatem dicentis.

Hæc descriptio in re ipsa vix ab ullo negari potest, quamvis in terminis non soleat dari: patet autem, quia omni, & soli convenit. Dicitur *cognitio iudicativa*, per quod distinguitur à simplici apprehensione, & convenit cum iudiciis scientificis, & fidei. Dicitur *incerta*, ut distinguitur à iudiciis scientificis, & quibuscumque certis, & in hoc convenit cum actibus fidei humanæ. Dicitur denique *ob aliud motuum, quam autoritatem aut revelationem dicentis*, ut distingatur à fide.

Vnde habet cognitio esse incerta. Si autem quæras, unde colligi poterit quod cognitio aliqua sit incerta: Respondeo, ex eo quod motuum assentiendi sit tale, ut facta debita reflexione super naturam eius, possit intellectus dubitare de veritate rei cognitæ. Ideo autem in particulari poterit mediante reflexione dubitare de veritate propositionis, quam opinatur veram, vel quia non est evidens ex terminis, nec talis ut determinet intellectum omnem percipientem terminos ad assensum, vel quia non inferitur ex præmissis evidenter, & determinantibus intellectum.

Duplex opinio.

21. Duplex autem est opinio, sicut duplex est assensus certus: una *immediata*, qua assentimur alicui propositioni absque discursu, propter verisimilitudinem connexionis extremorum, quamvis illa connexio non sit certa, nec evidens, & propositiones, quibus sic assentimur absque discursu, sunt prima principia probabilia. Hanc

Opinio potest esse circa propositionem nem necessariam veritatis.

autem opinionem descripsit. *Philosophus 1. Poster. tex. 195.* dicens eam esse estimationem immediatam propositionis & non necessariam. Quod non est ita intelligendum, quasi non possit haberi opinio de propositione, quæ reuera à parte rei sit necessaria veritatis; nā quando probabiliter iudicant Thomistæ materiam primam non posse esse absque aliqua forma, & Scotistæ iudicant probabiliter posse materiam primam esse absque omni forma, certum est alteram ex illis propositionibus iudicatis esse necessariam à parte rei veritatis, ergo opinio versari potest circa propositionem à parte rei necessariam veritatis. Vult igitur *Philosophus* quod propositio iudicata probabiliter nō sit necessaria veritatis, quātū ad cognitionem iudicatis sic, quin possit dubitare de opposito.

22. *Alia est opinio*, qua quis iudicat aliquam propositionem esse veram, ex eo quod inferitur ex pluribus, aut una propositione: quæ iudicatur probabiliter vera, & hæc est opinio *discursiva*, & differt tantum à priori per hoc quod sit discursiva.

Omnis opinio est obscura.

Ex his sequitur primò opinionem quamcumque esse obscuram, quia si non esset obscura, determinaretur necessario intellectus ad epinionem tam bene, quam determinatur ad scientiam. Sequitur secundo eam posse admittere formidinem non minus, quam fides potest, modo supra explicato. Sequitur tertio opinionem omnem esse liberam; si enim propositio, quam opinamur veram, non determinat necessario intellectum, voluntas poterit impedire, quo minus intellectus assentiat, non obstante quod proponatur illa propositio cum motivo assentiendi: quod confirmatur experientia; qua constat nos, vel assentiri, vel dissentiri, prout volumus, rebus quæ non sunt evidentes.

23. *Quæres primò*, an ex duabus præmissis, quarum utraque sit probabilis, possit inferri conclusio falsa evidenter, aut ex duabus præmissis, quarum una sit certa & altera probabilis.

Aversa quæst. 29. art. 2. asserit ex duabus probabilibus posse deduci conclusionem manifeste falsam: sed tūc non erit probabile copulatione illarum præmissarum esse veram, licet probabile sit quilibet eorum esse veram, datque exemplū. Ex his duabus propositionibus probabilibus quidquid existit in re natura existit propria existenz

tia: materia prima non existit propria existentia. Ex his inquam duabus propositionibus probabilibus sequitur in bona forma hæc tertia: ergo materia prima non existit; quæ propositio est evidenter falsa, ut suppono.

Negar autem posse inferri conclusionem falsam evidenter ex duabus præmissis, quarum una sit certa, & altera probabilis: quia si conclusio sit evidenter falsa, poterit opposita eius, tanquam evidenter vera, assumi velut præmissa certa evidenter, & ex ea, & alia propositione certa inferri per deductionem ad impossibile, quod aliqua ex præmissis sit evidenter falsa: sed non erit evidenter falsa illa præmissa, quæ est evidenter certa; ergo altera, & sic non erit probabilis, quia omni propositioni probabili potest intellectus assentiri; non potest autē assentiri propositioni evidenter falsæ: ergo nulla propositio evidenter falsa est probabilis.

24. *Circa hanc doctrinam*, ut appareat quo sensu sit vera, & quo non, advertendū est sine dubio propositionem, quæ sit evidenter falsa respectu vnius intellectus, posse deduci tā ex duabus, quæ sunt alii intellectui probabiles, quam ex duabus, quarū una sit probabilis, & altera evidens: ex conclusionibus oppositis, quæ in diversis scholis inferuntur ex duabus probabilibus, & ex una probabili, & altera evidenti, certū est alterutram esse evidenter falsam Deo, & Angelis, & aliquibus quandoque hominibus.

25. *Rursus* æque certum est non posse vnum intellectum conclusionem sibi evidenter falsam inferre ex duabus, quibus assentitur probabiliter, neque ex duabus quarum vni assentitur probabiliter & alteri certo; unde si oppositum huius sentit *Aversa*, doctrina ipsius non est approbanda. Secundam partem huius resolutionis facit ipsemet *Aversa*. Probatur prima pars, quia si posset quis inferre talē conclusionem, maxime in exemplo illo de materia prima ab *Aversa* adducto: sed certissimū est eundē intellectū non posse simul assentiri his præmissis etiā probabiliter: quidquid existit, existit propria existentia; materia primæ nō existit propria existentia; nā alias assentiret & dissentiret primæ propositioni, eo. n. ipso quod iudicat aliquid existere sine propria existentia debet iudicare quod nō omne existēs existat propria existentia.

Itaque ut prædicta doctrina sit vera, sensus primæ partis esse debet, quod aliquis possit inferre conclusionem sibi & aliis evidenter falsam ex una propositione sibi probabili, & alia aliis illis probabilis, & hoc cōnuincit exemplum illud de materia prima, cuius maior est probabilis Scotistis, minor Thomistis, & conclusio utriusque evidenter falsa. Sensus autem secundæ partis debet esse, quod non possit conclusio evidenter falsa pluribus inferri ex una, quæ sit evidenter certa illis pluribus, & altera quæ sit probabilis vlli ex illis: & ratio huius est quod non possit conclusio esse falsa evidenter illi, qui iudicat propositionem illam non certam, ex qua & alia certa inferitur esse probabiliter veram; nam eo ipso quod videt conclusionem esse falsam evidenter videbit illam propositionem, quæ non est certa, esse falsam, & consequenter non poterit iudicare illam esse probabiliter veram.

26. *Quæres secundo*, an supposito assensu præmissarum determinetur intellectus ad assensum conclusionis probabilis ex illis illata.

Respondeo non esse dubium quin necessitetur quoad specificationem, sic scilicet, ut non possit dissentiri: ratio est manifesta, quia inuoluitur ipsa conclusio in præmissis aut omnibus, aut alicui ex illis. Si autem loquamur de necessitate quoad exercitium, illi qui tenent intellectū non necessitari necessitate exercitii ad assensum scientificum, supposito assensu præmissarum, sed posse voluntatem impedire illum assensum, idem vel à fortiori, vel æq; sine dubio dicent de assensu conclusionis probabilis; unde difficultas solum potest esse in nostra sententia, qui putamus necessitari intellectum, supposito assensu præmissarum certarum & evidentium, ad assensum conclusionis certæ & evidenter ex illis deductæ.

Et quod ad me attinet, existimo satis probabile esse quod nō necessitetur intellectus necessitate exercitii ad assensum

Intellectus non potest conclusionem evidenter falsam inferre ex duabus sibi probabilibus & altera certa.

An necessitetur intellectus ad assensum conclusionis probabilis ex illis illata.

assensum cōclusionis probabilis, quia nō magis videtur assensus prēmiffarum & connexionis cōclusionis cū prēmiffis necessitare ad assensum cōclusionis, quam ipsæ prēmiffæ determinant ad assensum circa se; sicut nec magis determinatur intellectus ad assensum scientificum, quam ad assentiendum prēmiffis euidētibz secundum omnes, imo minus secundum multos: ergo quandoquidem non determinetur ad assentiendum prēmiffis, non determinabitur assentiendum cōclusioni; quamvis determinet volūtas ipsum ad assentiendum prēmiffis. Nec refert quōd cōclusio habeat necessariam connexionem cum prēmiffis, nam hinc non sequitur nisi quod sit probabilis, sicut sunt prēmiffæ: ex hoc autem non sequitur determinari intellectum.

Confirmatur, quia licet ex duabus propositionibus vna non potius sit vera quam altera, tamen potest quis vni assentire non assentiendo alteri, ita plane in proposito.

Dices: quod determinat intellectum ad assensum cōclusionis, est iudicium de connexionē cōclusionis cum prēmiffis iudicatis, & assensus prēmiffarum: ergo quoties illa adfunt; necessitabitur intellectus ad assensum non obstante renitentia voluntatis.

Respondeo distinguendo antecedens: assensus prēmiffarum euidētium, concedo: probabilem nego. Ratio autem disparitatis est, quod non possunt prēmiffæ apparere euidētes, & cōclusio esse connexa cum ipsis, quin appareat cōclusio euidēs: vnde quando iudicantur prēmiffæ esse euidētes & cōclusio connexa, debet iudicari cōclusio esse euidēs: sed quando iudicantur prēmiffæ aut vna ex illis esse probabilis, quamvis videatur cōclusio connexa, non apparet tamen euidēs, & propterea nō habet determinari intellectus.

Dices: in prēmiffis virtualiter inuoluitur cōclusio: ergo assentiens prēmiffis debet assentiri cōclusioni.

Respondeo negando consequentiam, loquendo de assensu actuali, ac formali.

Resolutio quæstionis.

His præsuppositis, resoluenda iam restat quæstio principalis.

CONCLUSIO I.

28. Si fides & scientia nequeunt esse simul, opinio & scientia nequeunt esse simul. Hæc videtur esse contra D. Thomam; sed patet, quia est eadem ratio de incompatibilitate fidei & opinionis cum scientia, quia sicut obiectum creditum, quia tale, est ineuidēs, incertum, obscurum, ita etiam obiectum opinatum: sed nulla est particularis ratio, cur obiectum idē non posset esse creditū & scitū, nisi quia obiectum creditum, quia tale, debeat esse obscurum & incertū, & obiectum scitū debeat esse clarum & certū: ergo tam incompatible est obiectum opinatum cum obiecto scito, ac obiectum creditum.

CONCLUSIO II.

29. Si nequeant haberi in eodem intellectu plures actus circa idem obiectum, quorum vnus sit fides, alter scientia, alter opinio, nec poterit vnus actus esse ex diuersis motiuis scientie, opinionis, & fidei. Hæc est communior contra quartam sententiam, & patet manifeste, quia ideo reputant illi plures actus, quia sequeretur obiectum esse simul clarum & obscurum, certum & incertum respectu eiusdem intellectus: sed hoc ipsum sequeretur, si esset vnus actus ex diuersis illis motiuis: ergo si plures illi actus nequeant esse simul, nec poterit vnus talis.

CONCLUSIO III.

30. Si possent dari plures actus simul, quorum vnus sit fides, alter opinio, alter scientia de eodem obiecto, non tamen dicendum est, quod idem actus possit habere rationem scientie, & opinionis, & fidei. Hæc etiam videtur à fortiori esse contra quartam sententiam, quia cum dicant auctores eius, quod possit vnus & idem actus esse ex motiuis scientie, & opinionis, & fidei, quāvis negent posse dari diuersos actus, quorum vnus sit ex motiuis fidei,

alter ex motiuis opinionis, alter ex motiuis scientie, à fortiori id deberent dicere, si putarent posse simul dari tales actus.

Probat ab aliquibus primò, quia idem actus nequit specificari simul à pluribus motiuis: ergo nequit idem actus esse ex pluribus his motiuis. Hæc probatio non erget, quia facile negari potest antecedens, loquendo de specificatione partiali.

Probat solet secundo, quia sequeretur quod esset actus diuersarum specierum, nimirum opinionis & fidei; sed hoc est absurdum: ergo. Hæc etiam probatio non sufficit, negari enim facile potest sequela; neque enim esset diuersarum specierum, sed esset vnius speciei, distinctæ rationis, & ab actu, qui solum haberet rationē scientie, & ab actu, qui solum haberet rationem fidei, & ab actu qui solū haberet rationē opinionis: participaret tamen aliquam rationē istarū specierū, quatenus tenderet in obiectū ex motiuis illis, ex quibz cederent illi alii actus.

Confirmatur insufficiencia harum duarum probationum, quia voluntas secundum plures ex aduersariis potest ex diuersis motiuis diuersarum virtutum elicere aliquem actum, v.g. velle dare elemosynam ex motiuis charitatis, liberalitatis, iustitiæ, & ille vnus actus esset actus charitatis, iustitiæ & liberalitatis, nec esset tamen diuersarum specierum, sed eiusdem speciei participantis æqualiter naturam diuersarum specierū, & specificaretur ex diuersis motiuis extrinsecis, quæ motiua respiceret intrinsecè: ergo non est inconueniens, quod idem actus specificetur ex pluribus motiuis, aut participet aliquam rationem plurium specierū.

31. *Probat* tertio, quia absurdum videtur quod necessitetur intellectus & non necessitetur ad eundem actū: sed hoc sequeretur ex opposito cōclusionis nostræ, ergo. Probat minor, quia eo ipso, quo ille actus esset scientificus, necessitaretur intellectus ad illum, & eo ipso, quo esset opinio, non necessitaretur ad illum. Hæc probatio solum vrget in sententia nostra, qui putamus necessitari intellectū ad assensum scientificum, supposito assensu prēmiffarum. Sed in sententia aliorum id negantium & tenentium quod assensus scientificæ cōclusionis sit liber, non vrgeret.

Fortassis etiam non vrgeret multum in nostra, quandoquidem ille actus esset absolute liber, quamvis enim necessitetur intellectus ad assentiendum cōclusioni scientificæ, non tamen per talem speciem actum, qui etiam esset opinio aut fides; sed hoc haberet, mediante consensu voluntatis.

Probat ergo aliter cōclusio contra omnes, quamcumque tenuerint sententiam. Licet intellectus possit habere plures actus circa diuersas cōclusiones ex motiuis scientie, & opinionis, tamen de facto nequit habere vnum actum ex diuersis illis motiuis circa plures cōclusiones: ergo quamvis de facto posset habere plures actus ex diuersis motiuis scientie, & opinionis circa vnam cōclusionem, non tamen poterit habere vnum actum ex diuersis illis motiuis circa eandem cōclusionem. Probat sequela à paritate rationis, quia eadem ratione qua posset habere vnum actum ex diuersis illis motiuis, circa vnam cōclusionem, posset etiam habere vnum actum circa diuersas cōclusiones, & sicut vna cōclusio determinat sibi vnum actum, ita & vnum motiuis determinat sibi vnum actum.

Confirmatur, quia ideo nequeunt duæ cōclusiones cognosci vnico actu ex diuersis motiuis, quia vnica cōclusio cum vno motiuis est sufficiens causa vnius actus, & consequenter quoties proponitur sufficiens, causabit illum vnico actu; sed vna cōclusio cum vno eo motiuis scientie, verbi gratia, est sufficiens causa actus scientie, qui non sit opinio; ergo causabit illum actum, & consequenter non causabit actum, qui sit opinio.

32. Hinc probatur vltimus cōclusio nostra: quotiescūq; applicatur causa naturalis ad æquata alicuius effectus ad productionē eius, producet illū effectū, nisi ponatur aliquod impedimentum: sed cōclusio scientificæ proposita cum intellectu est causa ad æquata actus scientie.

Eadem est incompatibilitas fidei & scientie, ac opinionis & scientie.

Vnus actus nequit haberi, qui sit fides aut opinio & scientia, nisi plures tales actus possint haberi simul.

Quamvis fides & scientia possint esse simul, vnus actus potest habere rationem vtriusque.

Vnus actus potest esse extrinsecus motiuis.

sciētia, quæ non est simul actus opinionis: ergo quoties applicatur sufficienter abſque impedimēto cauſabit illum actum: ſed quando proponitur conſuſio cum motiuo ſciētia, & opinionis, & fidei, applicatur ſufficienter intellectui, aliàs non poſſet intellectus producere actū, qui eſſet ſciētia, & opinio; nec ponitur aliquod impedimentum; ergo tum producitur actus, qui eſt ſciētia, & non eſt opinio; ſed ex ſuppoſitione quod intellectus tum aſſentiat ſcientificè illi conſuſioni per actum illum, qui eſt ſciētia, & non eſt opinio, non debet dici quod aſſentiat ſcientificè per alium actum, qui ſimul eſt ſciētia & opinio, nec debet dici quod intellectus habeat virtutem ſimul producendi duos aſſenſus ſcientificos: ergo reuera intellectus non poſſet producere actū, qui eſt ſimul ſciētia, & fides, ac opinio.

33. *Dices*, poni impedimentum in tali caſu, quia ſcilicet ſimul proponitur eadem conſuſio ſub motiuo fidei, & opinionis.

Contra primò, quia gratis dicitur quod illa propoſitio ſub aliis illis motiuis ſit impedimentum quo minus conſuſio propoſita ſub motiuo ſciētia poſſit cauſare actum, qui ſolummodo ſit actus ſciētia, & non opinionis aut fidei, modo non ſit impedimentum, quo minus poſſit producere actum, qui ſit ſciētia vllò modo.

Contra ſecundò, quia inde ſequeretur quod non poſſet intellectus ſimul habere plures actus, quorum vnus ſit ſciētia, alter fides, & alter opinio; ſed certe videtur abſurdum quod intellectus poſſit habere vnum ſimul ex illis diuerſis motiuis, & non poſſit habere ſimul plures actus ex illis motiuis, & iam oſtendimus oppoſitum in prima conſuſione.

34. *Obijcies* contra hanc conſuſionem: vnus actus volūtatis poſſet eſſe ex diuerſis motiuis, miſericordia v. g. liberalitatis, & iuſtitia: ergo vnus actus intellectus poſſet eſſe ex diuerſis motiuis ſciētia, opinionis, & fidei. Probatur conſequentia à paritate rationis. Hoc eſt poſſibile fundamentum oppoſitæ ſententiæ. Aliqui negant antecedens: & ſuppoſito quod poſſit cum fundamento negari, non ſolum tolleretur hoc fundamentum, ſed confirmari poſſet cōcluſio illo exemplo hoc modo: Non poſſet volūtās elicere vnum actum ex diuerſis motiuis virtutis, quamuis poſſit ſimul habere plures actus ex illis diuerſis motiuis: ergo nec intellectus poſſet elicere vnum actum ex motiuis ſciētia, opinionis & fidei, quæ quidem conſequentia eſt ſatis apparens; ſed antecedens videri poſſet eſſe contra experientiam, de quo tamen ſuo loco, nempe in materia de actibus humanis.

Reſpondeo nunc aliter negando conſequentiam obiectiōis: & diſparitas eſt, quod voluntas non ſit cauſa naturaliter agens reſpectu ſui actus, nec conſequenter obiectum propoſitum ſub vno motiuo determinat ipſam ad actum; ſiue proponatur ſub ſolo illo motiuo, ſiue proponatur ſub diuerſis motiuis, & conſequenter non eſt inconueniens quod voluntas poſſit vno actu tendere in illud obiectum, ſiue ex vno ſolo motiuo, ſiue ex pluribus, prout ipſi placet. At intellectus eſt cauſa naturaliter agens reſpectu actus ſciētia, opinionis & fidei, licet quantum ad actus opinionis, & fidei ſubordinetur voluntati; vnde determinabitur ad plures actus poſitis iſtis motiuis, ſi illa motiua ſimul poſſint mouere ipſum; nec à voluntate poſſet determinari ſic, vt poſſit pro libito voluntatis aut vnum actum, aut plures actus elicere circa obiectum ſub omnibus illis motiuis; ſed ſi velit voluntas quod aſſentiat ob illa motiua, ſuppoſita illa volitione, determinabitur ad plures actus, quorum vnus reſpiciat vnum motiuum, & alter alterum: quod valde aduertendum eſt hic.

CONCLVSIO IV.

Habitus
opinionis
& fidei
nequit in
actum qui
non ſit
opinionis
aut fidei,
35. Non poſſet actus aliquis procedere ab habitu opinionis aut fidei, qui ſit actus ſciētia, & non opinionis, aut fidei. Hæc eſt comuniſſima contra *Fonſecam ſupra*, & *pater*, tum quia non conſtat experientia, aut ratione, tum quia non ſit authoritate, quod habitus opinionis habeat talem vim; tum quia ſequeretur, quod habitus opinio-

nis & fidei eſſet habitus ſciētia, quia nihil aliud eſt habitus ſciētia, quam habitus qui facilitat intellectū ad ſciētia actum producendum; tū quia habitus omnis limitatur ad ſuum obiectū motiuum formale, ita vt non poſſit concurrere ad actū, niſi ex illo motiuo: ergo habitus opinionis non poſſet concurrere ad actū ſciētia, niſi ex motiuo opinionis: ſed ſi actus ille eliceretur ex motiuo opinionis, ſequeretur quod eſſet actus opinionis cōtra hypotheſim: ergo, &c. tū deniq; quia fructaneus eſſet concurſus habitus opinatiui ad illū actū.

CONCLVSIO V.

36. *Actus ſciētia & opinionis nequeunt naturaliter eſſe ſimul in eodem intellectu de eadem conſuſione.* Hæc eſt authorum primæ, tertie, quartæ, & ſextæ ſententiæ contra ſecundam & quintam ſententiam.

Probatur primò, quantum ad opinionē & fidem, quatenus habent ſecum annexam formidinem de oppoſito propoſitionis, quam quis opinatur & credit; quia impoſſibile eſt quod quis formidet de oppoſito propoſitionis, quam euidenter & certò ſcit eſſe veram: ſed ſcit omnem propoſitionem circa quam verſatur actus ſciētia, eſſe certam & veram euidenter: ergo nequit habere de vlla tali fide, aut opinionem cum formidine de oppoſito iſtius propoſitionis.

Probatur ſecundò vniuerſaliter de opinione & fide ſecundum ſe, etiam quatenus poſſint eſſe abſque actuali formidine, quia experientia conſtare videtur nos non moueri per authoritatem fallibilem, aut motiuum incertum ad aſſentiendū propoſitioni, quando habemus motiuum certum & euidentem ad aſſentiendum ipſi: ergo nequit eſſe ſimul actus fidei, aut opinionis cum actu ſciētia de eadem propoſitione, etiam quando non adefſet actualis formido de oppoſito iſtius propoſitionis.

37. *Probari ſolet tertio*, quia non poſſet intellectus determinari neceſſario ad aſſenſū propoſitionis, & determinari libere ad aſſenſum eiufdem ſimul: ſed determinatur neceſſario, quando habet actum ſciētia, & libere quando habet actum fidei aut opinionis: ergo nequit habere tales actus ſimul. Hæc probatio non ſufficit, quia licet eſſet inconueniens, quod determinaretur libere ad vnum aſſenſum, & determinaretur neceſſario ad eundem, non eſſet inconueniens quod determinaretur neceſſario ad vnum aſſenſum ex vno motiuo, & non determinaretur neceſſario, ſed libere ad alterum aſſenſum circa eandem propoſitionem per aliud motiuum.

38. *Probari ſolet quarto* ſatis communiter, quia non poſſet idem obiectum eſſe euidentem, & ineuidentem, clarū, & obſcurum, certum, & incertum, quia hæc ſunt contradictoria vel formaliter, vel virtualiter, hoc eſt talia, ex quibus ſequitur contradictio: ſed ita accideret, ſi darentur ſimul de eadem propoſitione fides, opinio & ſciētia: ergo nequeunt eſſe ſimul. Hæc probatio non ſolum probat conſuſionem connaturaliter, ſed etiam de potentia abſoluta.

Reſpondent tamen aduerſarij ad hanc probationem negando maiorem cum ſua probatione, dicunt enim cōtradictoria eſſe debere de eodem ſecundum idem: ſed non competeret illi propoſitioni obiectiue eſſe euidentem, & ineuidentem, certam, & incertam ſecundum idem; quia competeret ipſi eſſe euidentem, & certam, ſecundum quod terminaret actum ſciētia, obſcuram vero & incertam quatenus terminaret actus opinionis, & fidei: ergo illa non ſunt contradictoria, nec formaliter, nec virtualiter.

39. *Contra* hanc reſponſionem, ſi hæc doctrina eſſet vera, ſequeretur quod ex nullis actibus ſequeretur contradictio, nequidem ex amore, & odio eiufdem obiecti, nec ex aſſenſu, & diſſenſu eiufdem conſuſionis: ſed hoc eſt abſurdū: ergo & illa doctrina, ex qua ſequitur. Probatur ſequela, quia dato amore, & odio eiufdem obiecti, aſſenſu, & diſſenſu conſuſionis eiufdem, poſſet dici quod cōtradictoria illa prædicata non conuenirent eidem propoſitioni ſecundū idem: poſſet enim dici quod amaretur, vt terminat amorem, & ſecundū motiuum amoris; odio haberetur vt terminaret odium, & ſecundū motiuum

motuum odij, & quod eadem propositio esset iudicata vera, vt terminaret assensum, iudicata falsa vt terminaret dissensum. Et eodem modo posset dici quod calor, & frigus in summo esse possint in eodem subiecto, quia non sequeretur contradictio secundum idem, esset. n. summe frigidum secundum frigus, & non esset summe frigidum secundum calorem. Immo posset dici quod forma, & negatio eius non essent contradictoria in eodem subiecto: nam non haberet subiectum illud vtramque secundum eandem rationem; sed haberet formam, vt afficeretur per formam, & haberet negationem, vt afficeretur per negationem.

Vnde patet certissimum illud axioma, quod scilicet contradictoria, vt sint vere contradictoria, debeant esse secundum idem, non debere sic intelligi, vt obiectum materiale proximum, cui dicerentur competere illa contradictoria, non possit considerari sub diuersa ratione per ordinem ad ipsam contradictoria. Sed debet sic intelligi quod non sint censenda contradictoria, quae competunt alicui secundum diuersas rationes materiales, vt si competeret homini esse similis Angelo in rationalitate, & dissimilis in animalitate aut materialitate, nec etiam quae sic competunt rei, vt non excludat simpliciter alterum. Quare oportet vt aduersarij ostenderet quod illa praedicata, quae asseruntur contradictoria in probatione, competant propositioni secundum diuersas rationes materiales; aut non sint talia, vt vnum excludat simpliciter alterum ab illa propositione.

40. Alij respondent negando minorem, quia in tali casu obiectum deberet dici simpliciter clarum, & certum, & non deberet dici simpliciter obscurum aut incertum; sicut si quis vno oculo videret rem clare, aut alio obscure, diceretur simpliciter videre clare, & obiectum diceretur simpliciter clare visum; & si quis percuteret aliquem vna manu grauitur, altera leuiter, diceretur simpliciter grauitur percussus, & percussus diceretur simpliciter grauitur percussus.

Hac responsio reducit difficultatem realem ad questionem de nomine: nec villo modo satisfacit, primo, quia tam simpliciter posset dici percussus leuiter vna manu percussus leuiter, ac percussus grauitur, si esset percussus grauitur altera manu; & idem est de obiecto viso obscure per vnum oculum, & clare per alterum: aequum. n. simpliciter potest dici visum obscure, & visum clare, nec dari potest ratio vlla cur ita non diceretur, aut dici posset. Secundum, quia licet possit obiectum videri clare vno oculo, & obscure altero, tamen non potest videri clare, & obscure simul ab eodem oculo; & similiter licet possit res percuti grauitur vna manu, & leuiter altera, tamen non potest percuti grauitur, & leuiter simul eadem manu: ergo idem intellectus non potest videre clare, & obscure simul idem obiectum.

Dices disparitatem esse, quod potentia illa externa sint limitata ita, vt non possint habere plures actus simul respectu eiusdem obiecti ex diuersis motibus, quod admodum possunt intellectus, & voluntas.

Contra: hinc solum habetur quod possit intellectus habere plures actus circa idem obiectum ex pluribus motibus, sed non habetur quod possit habere plures actus quorum vno videret clare, & altero obscure obiectum.

41. Melius responderi posset ad hanc probationem communem, examinando rem a fundamentis, vt videatur an claritas, & obscuritas, certitudo, & incertitudo sint compatibilia simul, aut incompatibilia de eodem obiecto respectu eiusdem intellectus. Itaque obiectum opinionis, & fidei non videtur esse alio modo obscurum, ineuidens, & incertum, nisi quatenus proponitur sub ratione motiua, quae non habet necessariam connexionem cum veritate rei creditae aut opinatae, sic vt implicaret rem illam aliter se habere, supposita existentia illius motiui. Obiectum vero scientiae esse euidentis, & certum, non est aliud quam quod proponitur per motiui, cuius veritas est euidentis, & cuius connexio necessaria cum re scita videtur euidenter sic, vt determinetur intellectus ad iudicandam & veritatem motiui, & connexionem eius cum re illa scita. Hoc supposito, certum est posse obiectum

proponi simul intellectui & per motiui habens necessariam connexionem cum veritate obiecti, & per motiui quod non habet necessariam connexionem cum illa veritate, nam certum est quod sciens omnem hominem esse risibilem, possit audire aliquem dicentem, quod omnis homo esset risibilis: ergo non est inconueniens nec dicit contradictionem vllam, quod idem obiectum sit clarum & obscurum, certum, & incertum respectu eiusdem intellectus.

42. Confirmatur hoc primo, quia quando dicitur quod idem obiectum non possit proponi clare & obscure, vel intelligitur hoc de propositione formali, quae fit per ipsas cognitiones scientiae, & opinionis, seu fidei; & sic peteretur principium; hoc. n. est quod controuertitur, an possint scilicet dari illi actus simul, & obiectum per illos proponi: vel id intelligitur de propositione aliqua antecedente ad actus illos, quae propositio fieret per apprehensionem obiecti & motiuorum scientiae & fidei, ac opinionis; & certum est posse obiectum sic proponi per motiua diuersa scientiae, & fidei ac opinionis simul.

43. Confirmatur secundum, quia secundum Authores tenentes nostram conclusionem, potest idem obiectum cognosci diuersis cognitionibus, quarum vna est altera perfectior, vt cognitione in verbo & in proprio genere, cognitione per se infusa, & cognitione acquisita: ex quibus cognitionibus cognitio in verbo supponitur, esse clarior, quam cognitio in proprio genere; & cognitio per se infusa supponitur esse clarior quam cognitio acquisita. Sed certe ex hoc videtur sequi similis contradictio illi, qua videtur in hac probatione: ergo sicut illa non est vera contradictio impediens, quo minus possunt esse simul scientia acquisita & per se infusa eiusdem obiecti, ita haec quae videtur in probatione, non est vera contradictio impediens, quo minus actus scientiae & fidei possint esse simul. Probatur minor, quia ex eo, quod scientia acquisita & per se infusa ac beata possint esse simul de eadem propositione, sequeretur quod illa propositio esset perfecte ac clare proposita, & imperfecte ac obscure; proposita, clare quidem & perfecte per scientiam beatam, & per se infusam; imperfecte & obscure per scientiam acquisitam: nam sicut dicitur quod obiectum proponatur obscure & imperfecte per fidem, quia fides est obscurior & imperfectior quam scientia, cur non diceretur obiectum proponi obscure & imperfecte per scientiam acquisitam, quandoquidem sit obscurior & imperfectior quam scientia per se infusa?

Hac responsio videtur mihi valde probabilis, & sufficere ad enervandam vim praedictae probationis quarta: vnde non inuenio melius fundamentum rationis pro conclusione, quam probationem secundam.

44. Probatur tamen potest vltius argumento dependente ab autoritate hoc modo: Secundum sanctos Patres fides diuina non est compatibilis cum scientia; ergo nec fides humana aut opinio. Consequentia videtur euidentis a paritate rationis. Probatur antecedens ex S. Augustino, tract. 40. in Ioannem: *Quid est fides nisi credere quod non vides? & tract. 68. Fides autem quod non vides* Probatio ex Patribus.
credit, nam si vides, iam non est fides. Item ex S. Chrysostomo hom. 21. in ep. ad Hebr. Bern. ep. 190. Greg. hom. 26. qui obicientes sibi quomodo Thomas crediderat quod videbat, Ioann. 20. Respondent eum aliud vidisse, nempe Christum hominem; aliud credidisse, scilicet illum hominem, quem vidit esse Deum.

Confirmatur per illud Pauli 1. Cor. 13. *Cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est*; ex quo loco & ex eo quod dixerat antecedenter, quod scilicet charitas non excidat, colligunt Theologi comuniter fidem non mansuram in Patria: sed si posset haberi actus eius cum scientia clara, non esset vlla ratio cur excideret aut non maneret. Nec valet quod ab aliquibus dicitur, visionem beatam ob suam perfectionem excludere fidem actuale; actus vero scientificos huius status illam non excludere. Nam praeterquam quod hoc gratis dicatur, vltius visio beata non habet vllam rationem excludendi fidem de eadem re visa magis, quam habet visio ocularis huius

huius status, aut intellectus principiorum: tam enim clare, & certe videt oculus colorem propositum, & intellectus intelligit totum esse maius sua parte, quam beatus videt clare, & certo Deum, sicut enim non potest intellectus dubitare de existentia Dei à se visi, ita nec de veritate primi principii, aut de existentia rei visæ: ergo si visio beata excludit fidem, etiam cognitiones certæ, & evidentes huius status excludent illam.

45. *Alii respondent* aliter ad prædictas auctoritates, & præsertim *Coninck. disp. 2. de fide dub. 2.* nempe eas intelligendas in sensu formali, ita scilicet ut velint, aut quæ videntur, ut sic formaliter, non credi; aut ea non credi, quibus solum assentimur ob motiva evidentia.

Contra: hæc responsio attribuit sanctis Patribus ineptissimum ac ridiculum modum loquendi: ergo non est admittenda. Probo antecesses, quia inepte, & ridicule diceret sancti Patres, quod nemo crederet per actum visionis, aut videret per actum fidei, aut quod nemo crederet cum non haberet actum fidei, sed solum actum visionis, sed hoc est quod dicerent iuxta prædictam responsionem.

Confirmatur secundo: inepte, & falso quis diceret quod nemo potest videre corporaliter, & intelligere eodem tempore idem obiectum; sed esset tam bonus ac verus modus loquendi, ac prædictus ille sanctorum Patrum iuxta hanc responsionem: posset enim intelligi in sensu formali, sic scilicet, ut sensus esset, quod nemo potest videre corporaliter, & intelligere per visionem corporalem idem obiectum, quod esset verissimum.

Confirmatur secundo: quia si in illo sensu loquerentur sancti Patres, non esset necesse ad ostendendum quomodo Thomas vidit quod credidit, recurrere ad diversa obiecta materialia: nam possent dicere facile quod vidit per actum visionis, & credidit per actum fidei.

46. *Obiicies primo:* non repugnant esse simul: ergo dicendum est quod naturaliter possint esse simul.

Respondeo, quidquid sit de antecedenti, de quo statim negando consequentiam; quia calor & frigus in summo non repugnant simul simpliciter, nec duo corpora in eodem loco, aut unum corpus in diversis locis, & tamen id fieri nequit naturaliter.

Obiicies secundo: auctoritas hominis veracis revelantis omnem hominem esse risibilem, est sufficiens determinativum intellectus ad assentiendum isti propositioni, supposito imperio voluntatis, ita ut intellectus nequeat proposita revelatione talis hominis, & imperio voluntatis, non assentiri: sed potest proponi illa revelatio homini scienti per demonstrationem à priori illam propositionem & potest voluntas velle ut credat; ergo necessario crederet in tali casu.

47. *Respondeo*, distinguendo maiorem: quando proponitur illa propositio clare, nego: quando non proponitur, concedo. Itaque sicut ignis posset producere calorem in re frigida, si non fuisset impeditus per frigus, & non posset producere quando impeditur per frigus, in casu scilicet quo agens conservativum frigoris esset potentius ad conservandum frigus, quam ignis ad producendum calorem: Ita obiectum per revelationem propositum esset sufficiens causa ad generandum fidem, quando non esset impedimentum scientiæ; non est autem sufficiens quando ponitur illud impedimentum.

Aliud argumentum Theologicum proponit *Coninck. supra* ad probandum, quod de facto compatiuntur fides & scientia. Sed imprimis responsio remittenda est ad Theologiam, ad quam spectat, & præterea non probat aliud, quam quod fides supernaturalis possit esse cum scientia. Quamvis autem id esset verum de fide supernaturali, non sequeretur idem de fide naturali aut opinione, nam illa fides supernaturalis habet conditionem particularem, nempe certitudinem, & perfectionem supernaturalitatis, ratione cuius quamvis posset esse cum scientia, non sequeretur quod fides naturalis, & opinio possent esse cum scientia, quandoquidem non habeant illam conditionem.

CONCLUSIO VI.

48. *E potentia absoluta possunt esse simul fides, opinio, & scientia.* Hæc est iuxta secundam sententiam, & negatur à pluribus ex illis, qui tenent primam, ab aliquibus tamen non videtur negari.

esse simul fides, opinio, & scientia.

Probat brevis, quia non apparet repugnantia aliqua in hoc magis, quam in eo, quod calor in summo, & frigus in summo possint esse in eodem subiecto simul, aut duo corpora in eodem loco, aut unum corpus in duobus.

Dices: amor & odium non possunt esse simul de eodem obiecto: ergo nec fides & opinio cum scientia. *Respondeo* negando consequentiam; quia certe multo maior apparet esse incompatibilitas inter accessum & recessum ab obiecto eodem, quam inter duos accessus diversarum rationis: sed amor, & odium habent rationem accessus, & recessus & assensus illi fidei & scientiæ habent rationem duorum accessuum: ergo quamvis implicarent simul amor & odium, non tamen implicant actus fidei & scientiæ.

49. *Dices secundo:* *Scotus in 3. dist. 24. num. 13.* ait impossibile esse quod scientia strictè loquendo, prout definitur primo posteriorum, possit esse simul cum fide de eodem.

Respondeo ipsum intelligendum de potentia ordinaria & naturali, non de extraordinaria & absoluta. Sæpe enim apud Doctores dicitur absolute non posse fieri, quod non potest fieri naturaliter, aut de potentia ordinaria. Imo ipsa Scriptura dicit impossibile esse placere Deo absque fide, sed certe posset quis de potentia absoluta placere Deo absque ulla fide, ut si communicaret alicui aliam cognitionem supernaturalem, quæ non esset fidei, vel ipsam visionem beatificam: ergo non est inconueniens, aut difficile, quod *Scotus* dum loquitur absolute, restringatur tamen ad potentiam naturalem, & ordinariam.

Obiicies tertio non posse intellectum esse certum & incertum de eadem propositione, nec eandem propositionem posse vlla ratione esse claram & obscuram: ergo. *Respondeo* ex dictis circa conclusionem præcedentem negando antecedens de potentia absoluta.

Dices ex Complutensibus: per actum scientiæ iudicat intellectus prædicatum conclusionis convenire necessario, & per actum opinionis iudicat illud non convenire necessario, sed contingenter: sed implicat ut sic iudicet simul aut uno, aut pluribus iudicijs: ergo.

Respondeo negando maiorem pro secunda parte: solū enim iudicat per actum opinionis prædicatum convenire, nec dicit quod conveniat necessario, nec quod non conveniat, sed bene movetur quidem à motivo, quod non concludit prædicatum illud convenire necessario.

50. *Obiicies quarto ex iisdem:* sequeretur quod posset habere actum erroneum, & scientiam de eodem obiecto, *Respondeo* negando sequelam, quia actus erroneus oppositus actui scientiæ debet esse aut dissensus, si actus scientiæ sit assensus; aut assensus, si actus scientiæ sit dissensus. Non potest autem intellectus assentiri, & dissentiri simul eidem propositioni; unde nequit habere actum scientiæ & erroris de eadem conclusionem, quamvis possit habere duos assensus, quorum unus sit fides, & alter opinio.

CONCLUSIO VII.

51. *Potest habitus fidei & opinionis esse simul cum actu scientiæ, & cum habitu ipsius.* Hæc est contra Authores fidei & opinionis potest esse cum actu scientiæ. Hæc est contra Authores fidei & opinionis potest esse cum actu scientiæ. Hæc est contra Authores fidei & opinionis potest esse cum actu scientiæ. Hæc est contra Authores fidei & opinionis potest esse cum actu scientiæ.

Probat conclusio primo, quia habens habitum scientiæ de aliqua conclusione, potest eandem, quando non proponitur ipsi medium scientifico, probare per medium probabile, aut assentiri ipsi propter dictum prudentis viri. Sed in tali casu non perderet habitum scientiæ, tū quia nulla ratio est, ob quam illum habitum perderet; tū quia postea proposito medio scientifico experiretur se faciliorem ad assentiendum scientiæ tam bene, quam si non

Actus scientiæ & erroris aut nequeant esse simul.

Habitus fidei & opinionis potest esse cum actu scientiæ.

non

De potentia absoluta possunt

non eliciuisset actum illum opinionis : ergo actus opinionis potest stare cum habitu scientiæ. Deinde per illum actum opinionis generaret aliquem habitum, quia eo frequentato sentiret se faciliorem ad assentiendum probabiliter : ergo simul haberet habitum scientiæ & opinionis, & idem est de habitu fidei.

Respondent Complutenses cum Majo, posse quidem cum habitu scientifico stare actum opinionis, negant tamen per illum actum acquiri habitum opinionis, sed potius firmari habitum scientiæ, non quidem quod reuera intendatur aut fiat maior, sed quod aliquo modo extendatur ad iudicandum de eadem conclusione per media probabilia : nec nouum, inquit, videtur quod aliquis actus, qui aliàs generaret habitum opinionis, non generet ipsum in præsentia scientiæ, sed potius formaret & extenderet habitum scientiæ, quia in doctrina *D. Thomæ* per actus habituum infusorum non acquiritur alius habitus, sed extenditur & formatur ipsemet habitus infusus.

52. *Hæc doctrina satis mihi videtur mirabilis. Primo*, quia ipsi augmentum, & intensiorem habitus fieri dicunt non per additionem noui gradus, sed per extensionem aut formationem maiorem eiusdem gradus : ergo dum dicunt formari habitum scientiæ & extendi per actum opinionis, male dicunt quod non augeat & intendat habitum scientiæ. *Secundo*, quia absurdissimum est quod aliquis actus dependens ab vno motiuo extendat aut firmet habitum ad actus dependentes ab alio motiuo, & sane alias posset dici quod quicumque habitus quocumque actu formari & extendi possit. Et quod adducunt ex *sancto Thomæ* ad ostendendum id non debere esse nouum, non est vlllo modo ad rem : nam aliud est quod vnus actus posset formare, & extendere habitum à quo procedit absque productione alterius habitus, vt dicit *S. Thomas* contingere in actibus infusis ; aliud vero est, & longissime diuersum, quod vnus actus natus provenire ab vno habitu, & caulare vnum habitum, possit formare aut extendere alium habitum, à quo non procedit, & quæ non est natus producere vlllo modo. *Tertio* denique, vel facilitatur quis post multos actus opinionis ad similes actus per habitum scientiæ, vel non : si non, ergo facilitatur per alium habitum, quod est nostrum intentum : si sic, ergo habitus scientiæ erit habitus opinionis & versabitur circa aliud motiuum quàm motiuum scientiæ, quo nihil est absurdius.

53. *Probatur secundo*, quia habens habitum opinionis intensum, acquisitum variis actibus, si postea proponatur eadem conclusio demonstratiue, non perdit totum illum priorem habitum, sicut habens habitum intensum intemperantiæ, & exercens vnum actum temperantiæ non statim perdit illum habitum totum intemperantiæ : ergo manet simul cum habitu illo opinionis habitus scientiæ acquisitus per illum actum scientiæ.

Respondent Complutenses negando antecedens & paritatem inter habitus intellectus & voluntatis : assignant autem disparitatem, dicentes, quod quia ratio nequeat totaliter superare appetituum potentiam, eo quod per vnum actum non possint proponi voluntati omnes rationes, & motiua diligendi aliquid, ideo non potest per vnum actum habitus virtutis generari ; sed quia intellectus quantum est ex parte sua omnino conuincitur per vnam demonstrationem ad assentiendum conclusioni scientificæ ; non vero per vnam rationem probabilem, ad assentiendum conclusioni probabilis, ideo per vnum actum potest generari habitus scientiæ, non vero opinionis : ex quo, inquit, rursus sequitur, quod licet habitus voluntatis paulatim se inuicem excludant, & etiam habitus opinionis, tamen habitus scientiæ statim excludat habitum opinionis.

54. *Hæc etiam doctrina non minus mira videtur, & impugnantur primo*, quia si ideo habitus temperantiæ non acquiritur vnicuique actu, quia ratio, mediante qua habetur ille actus, non proponit voluntati omnem rationem boni & diligendi : ergo etiam si frequentaretur millies idem actus, non acquiritur ille habitus, quia nec

millies frequentato isto actu proponuntur voluntati omnes rationes diligendi. *Deinde*, etiam si intellectus determinetur per vnam demonstrationem ad assentiendum conclusioni, non sequitur inde quod tollatur facilitas illa præcedens assentiendi illi conclusioni probabiliter per medium probabile, quando proponitur conclusio per medium probabile, & non proponitur per medium scientificum : ergo non sequitur inde, quod tollatur habitus opinionis per habitum scientiæ. *Rursus*, quamuis non determinetur intellectus per habitum opinionis, quia vt ante dixi, opinio omnis est actus liber, tamen facilitatur ad actum opinionis per habitum acquisitum vno actu ; sed habitus iste est opinio : ergo acquiritur habitus opinionis vno actu, sicut acquiritur habitus scientiæ.

55. *Probatur tertio conclusio*, quia potest stare habitus fidei theologicæ cum habitu & actu scientiæ ; ergo & habitus fidei acquisita ac opinionis. Probatur consequentia, quia ideo non possunt hæc stare simul, quia habitus fidei & opinionis sunt obscuri, habitus vero & actus scientiæ sunt clari & euidentes : sed habitus etiam fidei theologicæ est obscurus : ergo si hoc non obstat potest stare cum habitu & actu scientiæ, poterunt etiã habitus opinionis & fidei acquisita stare simul cum actu & habitu scientiæ. Probatur ergo maior, quia fidelis habens habitum fidei infusæ potest scire per demonstrationem, multa ex illis quæ antecederet credidit & sunt credibilia, vt, v.g. quod Deus existat ; & potest per frequentes huiusmodi demonstrationes acquirere habitum scientificum circa illas conclusiones sine iactura fidei, quia alias non posset credere aliis articulis reuelatis, & creditu necessariis ; suppono enim cum omnibus Theologis eundem numero habitum fidei theologicæ, & infusæ esse, quo mediante credimus omnia reuelata & credibilia.

56. *Respondent Complutenses ex D. Thomæ*, Catholicum, qui acquisiuit scientiam de propositione credibili, perdere eo ipso habitum fidei formaliter circa illum articulum, quia scilicet habitus fidei, qui manet in ipso, non inclinat vltius ad credendum illi articulo, aut propositioni sub ratione formali reuelationis obscuræ. Plura alia adiungunt facili impugnationis ; sed sufficiet veritati impugnare hanc ipsam doctrinam.

Impugnatur ergo primo, quia sufficit ad veritatem nostræ conclusionis, quod habitus fidei, quoad totam suam entitatem physicam & metaphysicam, maneat simul cum habitu & actu scientifico : hoc autem concedunt Aduersarij in hac responsione. *Secundo*, quia falsum est quod non possit habitus fidei inclinare ad assensum circa conclusionem scitam non obstante actu & habitu scientifico acquisito, quando proponeretur illa conclusio, vt reuelata, & non proponeretur vt connexa cum medio scientifico : ergo manet habitus fidei non solum realiter, quod sufficeret nobis, sed etiam formaliter hoc est, vt potens inclinare ad assentiendum propositioni scitæ. *Tertio*, quemadmodum dicunt hi Authores, quod habitus fidei diuine manet realiter, sed non formaliter circa conclusionem scitam ; ita possumus nos dicere, quod maneat habitus fidei acquisita & opinionis circa conclusionem scitam realiter, licet non formaliter ; quod plane est nostrum intentum. *Quarto*, sicut dicunt similiter, quod non possit manere habitus fidei & scientiæ respectu eiusdem conclusionis simul, quia habitus fidei non manet formaliter in sensu explicato : ita posset quis dicere quod non maneat in homine potentia intellectiua ad opinandum aut errandum circa conclusionem scitam, quia licet maneat realiter intellectus, tamen non manet formaliter in illo sensu, hoc est, non est potens habere actum opinionis, aut erroris ex suppositione scientiæ : sed hic modus loquendi est fatuus incommodus : ergo & ille Complutensium.

57. *Probatur quarto conclusio* : potissima ratio, ob quam repugnarent habitus scientiæ & opinionis, est, quia essent principia actuum oppositorum, & determinatiua intellectus ad actus oppositos, v.g. ad actus claros & obscuros ; & potissima ratio, cur habitus opinionis nequirit stare cura actu scientiæ, est, quia est principium deter-

redam

minatiuum ad actum oppositum & incompatibilem cū actu scientiæ: sed hæc ratio nō vtget: ergo vere habitus opinionis: & idem est de habitu fidei, est compatibilis connaturaliter cum habitu & actu scientiæ. Probatu minor, quia naturaliter solet fieri, & de facto necessario fit, vt aliquis simul habeat principium actuum oppositorum, & simul cum vno actu ex oppositis principium alterius actus oppositi. Nam vnusquisque hominum habet voluntatem, quæ est principium amoris & odii, & habet eandem voluntatē simul cū amore aliquando, & aliquando simul cum odio. Deinde aliquis potest habere habitum determinatiuum ad vnum actum, v.g. temperantiæ simul cum vno actu intemperantiæ; imo & simul cum habitu intemperantiæ in aliquo gradu.

Confirmatur hoc, quia magis videntur incompatibiles actus temperantiæ, & intemperantiæ, quam actus fidei & scientiæ: ergo si principia istorū actuum possint esse simul, & quodlibet ex illis cū actu alterius, poterit habitus scientiæ esse simul & cum habitu, & cum actu opinionis. Probatu antecedens, quia actus temperantiæ est nolle intemperate viuere, & actus intemperantiæ est velle intemperate viuere, sed velle, & nolle, absolute aliquod obiectum sunt magis incompatibilia, & opposita, quam duo quicunque assensus, quibus iudicatur conclusio aliqua esse absolute vera; aut saltem, quod nobis sufficit, certum est quod assensus scientificus, & opinionis non possint esse magis incompatibiles, quam isti duo actus volendi, & nolendi.

58. *Obijciunt pro Complutensibus:* Habitus & actus versantur circa idem obiectum, & habent eandem rationem formalem attingendi illud: ergo si actus repugnant, & habitus repugnabunt.

Respondet primò, si hoc argumentum valeret, sequeretur quod habitus scientificus, & actus opinionis essent incompatibiles contra Aduersarios, & omnes.

Respondet secundo, negando consequentiam, quia alias habitus temperantiæ, & intemperantiæ non possent esse simul in vllis gradibus, contra experientiam, & etiam Aduersarios. Per quod patet etiam ad confirmationem quam iidē Authores adducunt, nec necesse est hic proponere.

Obijciunt secundo: Ideo nigredo, & albedo connaturaliter sunt incompatibiles in eodem subiecto, quia nata sunt causare effectus incompatibiles, vt disgregare, & congregare visum: ergo quandoquidem habitus scientiæ, & opinionis sint nati causare actus incompatibiles, debent dici esse incompatibiles.

Respondet, hoc argumentum esse ad oppositum, quia albedo, & nigredo possunt esse simul in gradibus remissis, licet non possint in summo: ergo similiter habitus scientiæ, & opinionis possent esse simul in gradibus remissis, quod sufficit nobis, quamuis non possent esse simul in gradibus intensis.

59. Deinde, quamuis albedo, & nigredo nō possent esse simul vlla ratione, non esset idem de ipsis dicendum atque de habitibus, de quibus agimus; quia cum albedo non possit applicari ad suū effectū, quin nigredo applicaretur necessario ad suū, nec sit vlla ratio, cur vna potius haberet effectū quam altera, & vtriusque effectus sint incompatibiles, omnino connaturaliter exigitur destructio vnus ad positionē alterius, quia nisi destrueretur altera ex illis, vel neutra haberet effectū, vel certe vna ex ipsis nō posset habere, & sic superflue, cōseruarentur in rerū natura. Sed positis duobus habitibus scientiæ, & opinionis eiusdem conclusionis simul in eodem intellectu, posset applicari vnus habitus ad suū effectum sine eo, quod alter applicaretur: posset enim proponi medium demonstratiuum, non proposito medio probabili, & e contra; vnde vterque suo tempore posset habere suū effectum, nec vnus impeditet alterum, nec vltus ex illis superflue cōseruaretur.

QVÆSTIO IV.

De scientia subalternante, & subalternata.

60. Communiter tenent Authores aliquas scientias dari, quæ sunt subalternantes, aliquas subalter-

natas, & aliquas etiam, quæ nec sint subalternantes, nec subalternata. Vt hoc autem intelligatur, oportet hic examinare, quid sit *scientia subalternans*, & quid *subalternata*; cognita vero harum scientiarum ratione, facile erit cognoscere quid sit scientia, quæ nec sit subalternans, nec subalternata.

Itaque *scientia subalternans* est sine dubio scientia habens aliam scientiam sibi aliqua speciali ratione subordinatam, & à se dependentem: & *scientia subalternata* est scientia illa, quæ alteri scientiæ subordinatur, & est ab ipsa dependens illa speciali ratione: quia vero pluribus modis scientia aliqua alicui subordinari potest, hinc pluribus modis potest dici subalternata, quos propterea modos hic breuiter proponemus.

Primo modo posset dici vna scientia subalternata, & subiecta alteri, ex eo, quod obiectum ipsius esset contentum sub obiecto alterius, sicut quodlibet ens particulare continetur sub ente vt sic; & hoc modo Physica esset subalternata Metaphysicæ, & vna pars vnus scientiæ alteri scientiæ. Hæc reuera subalternatio & subiectio est valde impropria, quamuis enim obiectum vnus scientiæ sit contentum sub obiecto alterius, tamen non inde sequitur vnā ex illis scientiis proprie subiecti aut subalternari alteri, nisi præterea ipsamet scientia ab altera scientia aliquāter dependeat: vnde quandoquidem Physica, quæ est scientia de corpore naturali, haberi possit absque Metaphysica, nec ab hac vlla particulari ratione dependeat, non potest dici, nisi improprie huic subalternari aut subiecti.

Secundo modo posset dici vnā scientiam alteri subalternari ex eo, quod ipsi famuletur, & inseruiat: sic ars fransfactoria subalternatur equestri: & hæc sane subalternatio est multo propior quam prima, quia in ipsa, mer scientiis reperitur aliqua connexio secundum se.

Tertio modo subalternari potest dici scientia scientiæ, quando vna scientia dependet ab vna vel pluribus præmissis cognitis per illam aliam scientiam, vt v.g. Medicina ad concludendam aliquam conclusionem suam, nempe quod contrariis contraria sint curanda, dependet ab hac præmissa, quæ cognoscitur in Physica, quod contraria se mutuo expellant ab eodem subiecto.

Quarto potest dici quod subalternetur vna scientia alteri, quando vna scientia considerat obiectum alterius scientiæ, sub aliqua tamen ratione accidentali: sic Perspectiua dicitur subalternari Geometriæ, quia vtraque considerat lineam, sed hæc secundum se considerat lineam, Perspectiua vero considerat illam, vt visualis est. At hæc etiam subalternatio esset impropria, sicut prima, nisi esset dependentia aliqua in scientia, quæ haberetur de ipso secundum se.

Vltimo denique ad perfectissimam subalternationem requirunt Authores communiter tres condiciones. *Prima* est, quod subalternans & subalternata versentur circa idem obiectum. *Secunda*, vt subalternata consideret illud obiectum sub ratione aliqua accidentali. *Tertia*, quod subalternata habeat pro præmissa aliquā conclusionem, quam ipsamet non demonstrat, sed quæ fuit demonstrata in scientia subalternante. Quoties adsunt tres hæc condiciones, habebitur scientia perfectissime subalternata; quoties deerit aliqua ex illis, non habebitur. Nec requiritur alia probatio ad hoc probandum, quam quod authores intelligant communiter nomine scientiæ subalternantis, & subalternatæ, propriissime loquendo, scientias illas, quibus competunt hæc condiciones, quibus etiam in hac acceptione fauet *Philosophus hic*. Solum posset esse difficultas, quomodo scientia subalternata, quandoquidem sit propria scientia, considerare possit obiectum scientiæ subalternantis cum conditione accidentali, quandoquidem obiectum cum tali conditione sit vnum per accidens, de quo non videtur haberi posse scientia proprie dicta.

Sed ad hoc responderi posset ex dictis supra hac disputatione m. 14. posse haberi scientiā de aliquo vno per accidens, licet non strictissimam, nec esse necesse, vt scientia subalternata sit scientia in strictissima acceptione scientiæ.

Variis modis accipitur scientia subalternans, & subalternata.

Cur albedo & nigredo in obiectis incompatibiles magis quam habitus fidei, & opinionis.

Dring